

ناگفته‌های تاریخ صدر اسلام

تحلیل تاریخی و مستند از
چگونگی گزینش خلفای راشدین و حواشی آن

اصغر حیدری

حیدری. اصغر؛

ناگفته‌های تاریخ صدر اسلام / نگارش، داوود ساکی حسین‌خانی، قم؛ نسیم کوثر، ۱۳۹۰
۲۴۰ ص.
978-964-240-066-9

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. ناگفته‌های تاریخ صدر اسلام ۲. چگونگی گزینش خلفای راشدین و حواشی آن ۳. ناگفته‌های
تاریخ صدر اسلام.

الف. عنوان ب. عنوان: ناگفته‌های تاریخ و چگونگی گزینش خلفای راشدین و حواشی آن
۱۳۹۰

انتشارات نسیم‌کوثر

قم - خیابان شهید فاطمی (دور شهر) - کوچه ۳۰ - پلاک ۵۵
تلفن: ۷۸۳۰۵۶۷ - دورنگار: ۷۸۳۰۵۶۸ - همراه: ۰۹۱۲۲۵۱۴۹۰۷

شناسنامه

۱ عنوان کتاب: ناگفته‌های تاریخ صدر اسلام

۲ مؤلف: اصغر حیدری

۳ ناشر: نسیم کوثر

۴ چاپ: ذاکر

۵ ناشر همکار: احقاف

۶ نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰

۷ شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

۸ قیمت: ۴۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

دعا و تقدیم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الْمَقَامَ يَخْلُفَايَكَ وَ أَصْفِيَايَكَ وَ مَوَاضِعَ أَمْنَائِكَ فِي الدَّرَجَةِ الرَّفِيعَةِ الَّتِي اخْتَصَصْتَهُمْ بِهَا قَدْ ابْتَزُّوْهَا... حَتَّى عَادَ صِفْوَتُكَ وَ خَلْفَاؤُكَ مَغْلُوبِينَ مَقْهُورِينَ مُبْتَزِّينَ يَرَوْنَ حُكْمَكَ مُبَدَّلاً وَ كِتَابَكَ مَنْبُوداً وَ فَرَائِضَكَ مُحَرَّفَةً عَنْ جِهَاتٍ أَشْرَاعِكَ وَ سُنَنِ نَبِيِّكَ مَتْرُوكَةً اللَّهُمَّ الْعَنِ أَعْدَائِهِمْ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ وَ مَنْ رَضِيَ بِفِعَالِهِمْ وَ أَشْيَاعِهِمْ وَ اتَّبَاعِهِمْ اللَّهُمَّ وَاجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ وَ الْإِيمَانِ بِكَ وَ التَّصَدِيقِ بِرَسُولِكَ وَ الْإِئْمَةِ الَّذِينَ حَتَمَتْ طَاعَتَهُمْ.

خدایا، این مقام (دولت و حکومت) که ویژه خلفا و برگزیدگان توست و این پایگاههای مخصوص امنای تو در درجه رفیعی که ایشان را بدان اختصاص داده‌ای، از طرف غاصبین چنان دستخوش سلب و نهب گشته است که برگزیدگان پاکدامن و شایسته تو به سبوت مقهور و مغلوب و مظلوم باز گشته اند و این در حالتی است که فرمان تو را تبدیل یافته و کتاب تو را متروک و سنت های نیکوی پیامبرت را پایمال شده دیده اند!

پروردگارا، دشمنان ایشان را از اولین تا آخرین و هر که را به اعمال آنان خشنود شده و پیروان گمراه و سیاه کارشان را لعنت فرما!

خداوندا، مرا از اهل توحید و ایمان به خود و تصدیق کننده پیامبرت و امامانی که اطاعتشان را واجب ساخته‌ای، قرار ده!

صحیفه سجادیه، دعای ۴۸

تقدیمی:

این کتاب را در نهایت خشوع و خضوع، به ساحت مقدس و روح متعالی خاتم الانبیاء و المرسلین حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین حضرت علی ابن ابی طالب علیه السلام تقدیم می دارم.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۶
---------------	---

فصل اول:

پیامدهای بیماری و رحلت پیامبر اسلام.....	۹
امامت نماز توسط ابوبکر در حیات پیامبر.....	۱۱
رحلت پیامبر و جریان سقیفه.....	۱۹
دفن پیامبر ﷺ و تحریفات مربوط به آن.....	۲۴
وضع علی ﷺ بعد از رحلت پیامبر ﷺ.....	۳۸

فصل دوم:

خلافت ابوبکر ابن ابی قحافه.....	۴۳
بیعت اجباری مردم و علی ﷺ با ابوبکر.....	۴۵
سم پاشی ابوعبیده.....	۴۹
نبوت و خلافت در یک خانواده.....	۵۱
مقریزی و به خلافت نرسیدن امام علی ﷺ.....	۵۳
اسامة ابن زید، فرمانده شیخین.....	۵۵
مقدمات جلوگیری از خلافت علی ﷺ.....	۵۸
مجوز ابوبکر در به دست گرفتن حکومت.....	۷۱
استیضاح ابوبکر توسط علی ﷺ.....	۷۶
برتری علی ﷺ نسبت به شیخین و حدیث «رد شمس».....	۸۰
چرا علی ﷺ با شیخین نجنگید؟.....	۸۸
مرحمت خلیفه به یاران سقیفه.....	۹۲
سعدابن عباد و خالدبن ولید.....	۹۳
جریان مرتدین.....	۹۶
راز قتل مالک ابن نویره.....	۱۰۰
دستبرد به القاب علی ﷺ.....	۱۰۵

فصل سوم:

۱۱۵	 خلافت عمر ابن خطاب
۱۱۷	 به خلافت رسیدن عمر ابن خطاب
۱۲۱	 ناراضیان از انتصاب عمر به خلافت
۱۲۸	 راههای تعیین خلیفه بعد از عمر ابن خطاب
۱۳۲	 شورای تعیین خلیفه و عیوب اعضای آن
۱۳۷	 تجزیه و تحلیل شورای تعیین خلیفه
۱۴۴	 عطش اهل شورا جهت رسیدن به خلافت
۱۴۵	 برتری علی علیه السلام نسبت به اعضای شورا
۱۵۰	 علل شرکت علی علیه السلام در شورا

فصل چهارم:

۱۵۹	 خلافت عثمان ابن عفان
۱۶۱	 دسیسه عبدالرحمن و عمرو عاص
۱۶۴	 انگیزه عبدالرحمن در انتصاب عثمان به خلافت
۱۶۶	 شرط تبعیت از روش شیخین
۱۶۸	 واکنش امام علی علیه السلام و بنی امیه نسبت به خلافت عثمان
۱۷۰	 اعتراض به خلافت عثمان
۱۷۲	 حدیث سازی به دستور معاویه علیه امام علی علیه السلام
۱۸۱	 عبدالرحمن و احادیث جعلی در فضیلت او
۱۸۳	 تعریف پیامبر ﷺ از عبدالرحمن و تقدس اصحاب
۱۹۰	 عبدالرحمن، پیش نماز پیامبر ﷺ
۱۹۳	 بیان چگونگی وضوی پیامبر اسلام ﷺ
۱۹۷	 ستیز عبدالرحمن و عثمان با همدیگر
۱۹۸	 عبدالرحمن ابن عوف، خلیفه چهارم!
۲۰۲	 غارت بیت المال در زمان عثمان

فصل پنجم:

۲۱۳	 خلافت امام علی بن ابی طالب علیه السلام
۲۱۵	 علی علیه السلام و اموال به غارت رفته
۲۱۸	 علی علیه السلام و کشته شدن عثمان

پیشگفتار

فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَيْهُمْ اللَّهُ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْوَالِدُونَ الْأَلْبَابِ.

ترجمه: «پس بندگان مرا بشارت ده، همانهایی که چون (هر سخن می شنوند) و به هر سخن گوش می دهند بهترین آن را پیروی می کنند. آنان را خداوند هدایتشان کرده و آنان صاحبان خرد هستند.»

خداوند متعال به کسانی که سخنان گوناگون را شنیده و بهترین قول را بر می گیرند، چنین بشارت فرموده: «آنان از هدایت شدگان و صاحبان عقل و خرد و پیروان حق و حقیقت هستند». پس اولین شرط این بشارت، گوش دادن و مطالعه سخنان و نظرات مختلف (هر چند برخلاف باورهای قبلی باشند!) است تا با استعانت از الطاف بیکران خداوند، قول احسن را از میان انبوه اقوال بیابیم و راه راست را بیویم زیرا که شناخت حق و حقیقت، مسئولیت پیروی را به دنبال می آورد. انسان ساکن مانند آب راکد، می بوید و می پوسد! از انبوه حشرات و میکروب ها بدبو و چرکین می گردد و البته نفرت آور! اما کسی که پویش دارد، رویش نیز خواهد داشت. چنین شخصی در مسیر حرکت، همواره زلال تر و مطهرتر خواهد گشت و البته اطراف و اطرافانش را هم صیقل داده سیراب خواهد ساخت.

لازمه حرکت و پویش، سنگ بر پا خوردن است که خود، آموزنده در ست راه رفتن خواهد بود! حرکت و پویش در صراط مستقیم، وظیفه ای سنگین بر دوش همه ماست که باید با بینش و ریزش (ریزش هرگونه باورها و پندارهای ناصواب و خطا!) همراه باشد و گرنه به منزل مقصود نخواهیم رسید!

تاریخ اسلام حوادث متعدّد و چالش های گوناگونی را پشت سر گذاشته است و اگر عنایت پروردگار متعال و کوشش، غیرت و از خود گذشتگی بزرگان اسلام نبود، این دین در برابر طوفانها و تندبادهای دشمنان داخلی و خارجی، می شکست!

پیروان دین اسلام به دو شاخه اصلی تسنن و تشیع تقسیم شده اند. گرچه ایجاد و پیدایش «شیعه» به معنی «پیرو» مربوط به زمان صدر اسلام و لسان مبارک رسول خدا صلی الله علیه و آله است که بارها از عده ای صحابه با اخلاص و شجاع به عنوان «شیعه علی و شیعه اهل بیت» یاد فرموده است^(۱)، اما این عبارت، به خصوص الزمان رحلت پیامبر و خلیفه گزینی در سقیفه بنی ساعده، به کسانی که این گزینش را رد نموده امام علی علیه السلام را محق و لایق به امر خلافت دانستند اطلاق شد و در تاریخ اسلام ثبت گشت.

تعیین خلیفه در سقیفه بنی ساعده یکی از فرازهای بسیار حسّاس تاریخ اسلام است که طی آن ابو بکر ابن ابی قحافه پدر زن پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به عنوان اولین خلیفه بعد از رسول خدا منصوب گردید.

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۳۳۱. آمالی شیخ مفید، ص ۱۸، ۸۶، ۱۸۷، ۳۵۴. کنز العمال، متقی هندی، ج ۱۵، ص ۱۳۷ و ج ۱۱، ص ۳۱۳. ابن عساکر از مورخان معروف اهل سنت، بیش از هفت حدیث از رسول خدا ﷺ نقل می نماید که آن حضرت خطاب به امام علی علیه السلام فرمود: «یا علی انت و شیعتک فی الجنة». ترجمه الامام علی بن ابی طالب من تاریخ مدینه». دمشق، ج ۲، ص ۳۴۴ تا ۳۵۴.

گزینش خلیفه دوم یعنی عمر ابن خطاب توسط خلیفه اول انجام یافت و خلیفه سوم یعنی عثمان ابن عفان، از میان شش نفر اعضای شورای گزینش خلیفه، تعیین گردید. سه نوع «انتخاب» و به تعبیر صحیح تر «انتصاب» که با همدیگر و نیز با موازین دموکراسی و پذیرش مردمی سازگاری نداشتند. فقط انتخاب خلیفه چهارم یعنی امام علی ابن ابی طالب علیه السلام دموکراسی واقعی و اصولاً انتخابی مردمی و آگاهانه بوده است.

بحث و بررسی پیرامون چند و چون تعیین خلفای سه گانه (و خلیفه چهارم امام علی علیه السلام) و میزان مردمی بودن آن، بحث جالب و روشن گرانه‌ای جهت طی نمودن راه راست - به تعبیر قرآنی صراط مستقیم - خواهد بود. غور و بررسی در این زمینه، نه نهدی قرآنی دارد و نه نهدی حدیثی (احادیث پیامبر) و نه نهدی خلفایی، یعنی هیچ کدام از سه خلیفه اول، دوم و سوم از تجزیه و تحلیل پیرامون نحوه رسیدن خود به خلافت منعی ننموده‌اند.

اصولاً توجه به تاریخ و درس گرفتن از آن (یافتن راه راست و خداپسند) مورد سفارش فراوان قرآن مجید است. علاوه بر آیات فراوان مبنی بر سیر در زمین و تفحص و مطالعه در احوال امتهای گذشته، ذکر داستان اقوام و ملل پیش از اسلام و عبرت آموزی از حال و روز آنان، در این کتاب آسمانی روشنائی خاصی دارد. همچنین بزرگانی از علمای اسلام به تحقیق در تاریخ به عنوان شاخه‌ای از علم بشری، تأکید فراوانی کرده‌اند. به عنوان نمونه مورخ معروف ابن خلدون از بزرگ ترین علمای اهل تسنن، در کرغیب به فهم و درک تاریخ می نویسد:

«تاریخ از فنون متداول در میان همه ملتها و نژادهاست. برای آن، سفرها و جهان گردی‌ها می کنند. هم مردم عامی و بی نام و نشان به معرفت آن اشتیاق دارند و هم پادشاهان و بزرگان به شناختن آن شیفتگی نشان می دهند و در فهمیدن آن دانایان و نادانان یکسانند. چه در ظاهر، اخباری بیش نیست درباره روزگاریها و دولت های پیشین و سرگذشت قرون نخستین که گفتارها را به آن ها می آریند و بدانها مثل می زند و انجمن های پر جمعیت را به نقل آنها آرایش می دهند، تاریخ ما را به حال آفریدگان آشنا می کند که چگونه اوضاع و احوال آنها منقلب می گردد، دولت هایی می آیند و فرصت جهان گشایی می یابند و به آبادی زمین می پردازند تا ندای کوچ کردن و سیری شدن آنان را در می دهند و هنگام زوال و انقراض ایشان فرامی رسد.

اما در باطن، تاریخ، اندیشه و تحقیق درباره حوادث و مبادی آنها و جست و جوی دقیق برای یافتن علل آنهاست و علمی است درباره کیفیات وقایع و موجبات و علل حقیقی آنها و به همین سبب تاریخ از حکمت سرچشمه می گیرد و سزاست که از دانش های آن شمرده شود.^(۱)

کتاب حاضر، نتیجه چند سال تحقیق و تفحص نویسنده پیرامون ناگفته ها یا کم گفته های تاریخ صدر اسلام در موضوع بسیار مهم چگونگی گزینش خلفای راشدین، حواشی مربوط به آن و تجزیه و تحلیل محتوایی گزینش یا انتخاب و یا انتصاب چهار خلیفه پس از پیامبر بزرگوار اسلام است و در این میان، نویسنده قصد دروغ بستن و اهانت به هیچ فردی را ندارد. ما مسلمانان امتی واحد هستیم با خدا، قرآن، پیامبر، قبله و اصول دینی مشترک و در مقابل

دشمنانی که قصد نابودی دین مقدس اسلام را دارند، همگی باید به فرمایش خداوند متعال عمل نماییم آنجا که می‌فرماید:

«و اعتصموا بحبل الله جميعاً و لا تفرقوا».

در اینجا تذکر چند مورد، لازم و ضروری است:

۱- در بررسی تاریخ تشیع و تاریخ تسنن، بیشتر به کتب تاریخی و حدیثی اهل سنت مراجعه گردیده است تا از قضاوت یک سویه برکنار مانیم.

۲- از خوانندگان محترم و گرامی استدعا دارم:

- مطالب را با دقت و عنبر مذهبی و علمی مطالعه فرمایند.

- جهت راه گشایی و اخذ قول احسن در مواجهه با مواردی که با باورهای قبلی آنان تعارض دارد، عنایت نمایند مطلب از کدام منبع و با چه دلیل و برهانی اقامه گشته است؟

- اگر ایرادات و نقایصی در مباحث و مطالب کتاب مشاهده گردید، با تذکرات مشفقانه، موجبات اصلاح و ازدیاد معلومات نویسنده را فراهم آورند.

کاو چشم مرا به عیب من بینا کرد^(۱)

تاج سر من خاک کف پای کسی است

با تشکر و سپاس از کلیه عزیزانی که نویسنده را به هر گونه یاری نموده‌اند، مقدمه را با نقل تذکری باریک و هوشمند از مورخ شهیر تاریخ ایران، استاد ابوالفضل بیهقی به پایان می‌برم:

«... من چون این کار [تاریخ نویسی] را پیش گرفتم، می‌خواهم که داد این تاریخ را به تمامی بدهم و گیرد

زوایا و خبایا برگردم تا هیچ چیز از احوال پوشیده نماند و اگر این کتاب دراز شود و خوانندگان را از خواندن

ملالت افزاید، طمع دارم [خرواستارم، تمناً دارم] به فضل ایشان که مرا از مبرمان [ملالت آوران] نشمرند که

هیچ چیز نیست که به خواندن نیز زد که آخر هیچ حکایت از نکته [ای] که به کار آید خالی نباشد.»^(۲)

اصغر حیدری. بهار ۱۳۹۰

ایمیل (پست الکترونیکی): asgharhei@gmail.com